

Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ*

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Λ. ΨΑΡΙΑΝΟΥ (†)
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΕΡΒΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΖΑΝΗΣ

α'. Σαράντα χρόνια στήν ἔρημο, ὁ Θεὸς ἔθρεψε τὸ λαὸ μὲ τὸ μάννα, τὴν οὐράνια ἐκεῖνη τροφή, ποὺ ἦταν κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ ψωμί, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Μωϋσῆ, ὅτι «οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ»¹. ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ζήσει μόνο μὲ τὸ ψωμί, ἀλλὰ μὲ κάθε λόγο, ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ. Μ' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποστόμωσε τὸ διάβολο, ὅταν πείνασε στήν ἔρημο κι ὁ «πειράζων» τὸν προκαλοῦσε καὶ τοῦ ἔλεγε: «Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπέ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται»², ἂν εἶσαι γιὸς τοῦ Θεοῦ, πὲς αὐτὲς οἱ πέτρες νὰ γίνουν ψωμιά. Ἄν καὶ πραγματικά ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πεινοῦσε, ἀλλὰ δὲν θέλησε νὰ κάμῃ τέτοιο θαῦμα, γιατί «οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος...», δὲν ζῆ μόνο μὲ τὸ ψωμί ὁ ἄνθρωπος. Τὸ ψωμί συντηρεῖ τὸ ὑλικὸ σῶμα, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνο τὸ σῶμα του. Μέσα στὸ σῶμα εἶναι ἡ ψυχὴ, καὶ ἡ ψυχὴ γιὰ νὰ ζήσει ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τροφή, καὶ ἡ τροφή τῆς ψυχῆς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὑλική, ἀλλὰ πνευματική· εἶναι τὸ «ῥῆμα», δηλαδὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Δὲν θὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος μόνο μὲ τὸ ψωμί, «ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ».

β'. Στὸν προφήτη Ἀμώς, πάλι σχετικὰ μὲ τὴ σημασία ποὺ ἔχει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Θεὸς μιλάει γιὰ μεγάλο λιμό· «Ἴδου ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἐξαποστελῶ λιμὸν ἐπὶ τῆς γῆς· οὐ λιμὸν ἄρτου οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου»³· ἔρχονται μέρες καὶ θὰ στείλω πείνα στὴ γῆ· καὶ δὲν θὰ πεινοῦν οἱ ἄνθρωποι τὸ

*Ἀναδημοσιεύεται ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἐπισκόπου Διονυσίου Λ. Ψαριανοῦ (†), Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης, Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τόμ. Β': Ὁμιλίες στίς κινητὲς ἑορτὲς τῆς Ἐκκλησίας, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, 2007, σελ. 7-29.

1. Δευτερο, 8,3. Ματθ. 4,4.
2. Ματθ. 4,3.
3. Ἀμώς 8,11.

ψωμί και δὲν θὰ διψοῦν τὸ νερό, ἀλλὰ θὰ πεθαίνουν πού δὲν θὰ ἔχουν νὰ ἀκούσουν λόγο Θεοῦ. Μεγάλη συμφορὰ και θεομηγία εἶναι ὁ λιμός· νὰ κλείση ὁ οὐρανός, νὰ στερέψουν οἱ πηγές, νὰ ξεραθῆ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς και νὰ πεθαίνουν οἱ ἄνθρωποι γιὰ τὴν ἔλλειψη τροφῆς ἀπὸ τὴν πείνα. Κι ὅμως ἔτσι πού μιλάει ὁ Προφήτης καταλαβαίνομε πὼς ἡ μεγάλη πείνα κι ὁ λιμός εἶναι ὄχι νὰ λείψη τὸ ψωμί, ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ.

γ'. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι τόσο ἀναγκαῖος και ἀπαραίτητος γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ὅσο εἶναι τὸ ψωμί γιὰ τὴ σωματικὴ του συντήρηση· «ἄρτω μὲν», διδάσκει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «ἄρτω μὲν σῶμα τρέφεται, λόγῳ δὲ θείῳ ψυχὴ στηρίζεται»⁴, μὲ τὸ ψωμί τρέφεται τὸ σῶμα και μὲ τὸ θεῖο λόγο στηρίζεται ἡ ψυχὴ. Ὁ ἄρτος «ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς»⁵ εἶναι τόσο ἀναγκαῖος ὅσο και ὁ «ἄρτος ὁ ἐπιούσιος»⁶, μᾶλλον δὲ σὲ ὠρισμένες περιπτώσεις ὁ θεῖος λόγος εἶναι ἀναγκαιότερος ἀπὸ τὴν ὑλικὴ τροφή. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ποτὲ δὲν μακάρισε τοὺς χορτάτους, ἀλλ' ἀντίθετα τοὺς ἐταλάνισε· «Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι»⁷, εἶπε. Μακάρισε ὅμως τοὺς πεινασμένους και εἶπε· «Μακάριοι οἱ πεινῶντες»⁸. Καὶ μακάρισε κι ἐκείνους πού ἀκοῦνε τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ· «Μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ...»⁹, χαρὰ σ' ἐκείνους, πού ἀκοῦνε τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ· πού ἔχουν τὴν εὐκαιρία νὰ ἀκοῦνε, μὰ και θέλουν νὰ ἀκούσουν. Γιατὶ πάντα μένει σὰν ἓνα ἀναπάντητο ἐρώτημα. Πόσοι ἀκοῦνε; Πόσοι πεινᾶνε και διψᾶνε γιὰ νὰ ἀκούσουν λόγο Θεοῦ; Δὲν εἶναι χωρὶς σημασία ἐκεῖνο πού ἀκοῦμε νὰ λέη ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς στὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια, ὅταν τελειώνη κάποια διδαχὴ του· «Ὁ ἔχων ὄρα ἀκούει ἀκού-έτω»¹⁰, ὅποιος ἔχει ἀφτιά γιὰ νὰ ἀκούη ἅς ἀκούη.

δ'. Ἐνα ἀπὸ τὰ τρία ἀξιώματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἦρθε ὁ θεῖος Λόγος στὸν κόσμον εἶναι τὸ ἀξίωμα τοῦ διδασκάλου ἢ τοῦ προφήτου. Ἦρθε γιὰ νὰ ἀνοίξη τὰ μάτια τῶν τυφλῶν, ὄχι βέβαια μὲ τὶς μετροημένες θεραπείες τῶν τυφλῶν πού ἔκαμε, ἀλλὰ σὰν «φῶς μέγα»¹¹ νὰ φωτίση ἐκείνους πού καθό-

4. Ιω. Χρυσόστομος, MPG 59,509.

5. Ἰω. 6,41

6. Ματθ. 6,11.

7. Λουκ. 6,25.

8. Ματθ. 5,6.

9. Λουκ. 11,28.

10. Ματθ. 11,15.

11. Ἦσ. 9,2. Ματθ. 4,16.

ντανε «έν σκότει και σκιᾷ θανάτου»· ἦρθε «φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν»¹², γιὰ νὰ φωτίση τὸν εἰδωλολατρικὸ κόσμον καὶ νὰ ἀποκαλύψῃ στὰ ἔθνη τὴν ἀληθινὴ θεογνωσίαν· ἦρθε γιὰ νὰ θρέψῃ τοὺς «πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνην»¹³ μὲ τὸν οὐράνιον ἄρτον τῆς θείας διδαχῆς του. Ὅταν τὸν ἤκουαν οἱ ἄνθρωποι νὰ διδάσκῃ, ἔλεγαν μὲ θαυμασμό. «Οὐδέποτε ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος!»¹⁴, ποτὲ δὲν μίλησε ἄνθρωπος σὰν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος. Καὶ μιὰ γυναῖκα, ἐκεῖ πού κάποτε μιλοῦσε, ἔβαλε μιὰ φωνὴ καὶ εἶπε· «Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὗς ἐθήλασας»¹⁵, χαρὰ στὴ μάνα πού σε γέννησε καὶ τὸ γάλα πού ἐθήλασες! Γυναῖκα ἦταν καὶ μέσα της λαχτάρησε τὸ αἶσθημα τῆς μητρότητος, καὶ ὅπως ἤκουε τὸ θεῖο Διδάσκαλο ζήλεψε νὰ εἶχε καὶ αὐτὴ ἕνα τέτοιο παιδί. Ἐνας ἀπὸ τοὺς οἰκειότερους τίτλους τοῦ ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του ἦταν ὁ τίτλος τοῦ διδασκάλου· μὲ τὸ «διδάσκαλέ μου»¹⁶ τὸν προσφώνησε ἡ Μαρία, ὅταν τὸν ἀναγνώρισε μετὰ τὴν Ἀνάστασιν. Τὸν εἶδε στὸν κῆπο καὶ τὸν πέρασε γιὰ τὸν κηπουρὸ, καὶ ὅταν ὁ Κύριος τῆς μίλησε, ἐκεῖνη ἐσκίρτησε μέσα της καὶ ἔβαλε τὴ φωνή· «Ραβουνί! ὁ λέγεται, διδάσκαλε!»¹⁶. Κι ὄχι ἀπλῶς διδάσκαλε, ἀλλὰ διδάσκαλέ μου.

ε'. Οἱ Ἀπόστολοι στάλθηκαν στὸν κόσμον ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ διδάσκαλοι τῆς πίστεως καὶ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου. Πρὶν ἀκόμα ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν τοὺς ἔστειλε προκαταρκτικὰ στὸ κήρυγμα καὶ τοὺς ἔλεγε· «Πορευόμενοι κηρῦσσετε...»¹⁷ καὶ «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει...»¹⁸. Καθὼς ἐκεῖνος στάλθηκε, γιὰ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴ θεῖα βουλή, ἔτσι ἔστειλε καὶ τοὺς Ἀποστόλους γιὰ νὰ διδάξουν τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν τοὺς εἶπε· «Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ, οὕτω καὶ ἐγὼ πέμπω ὑμᾶς»¹⁹, μὲ τὸν ἴδιον σκοπὸ πού μ' ἔστειλε ὁ Πατέρας μὲ τὸν ἴδιον καὶ ἐγὼ σᾶς στέλνω στὸν κόσμον. Οἱ Ἀπόστολοι ξεκίνησαν στὸ ἔργον τους καὶ ἤξεραν καλὰ πὼς ἦσαν «ὑπηρέται τοῦ Λόγου»²⁰ τοῦ Λόγου, πού εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λόγου, πού εἶναι

12. Λουκ. 2,32.

13. Ματθ. 5,6.

14. Ἰω. 7,46.

15. Λουκ. 11,27.

16. Ἰω. 20,16.

17. Ματθ. 10,7.

18. Λουκ. 10,16.

19. Ἰω. 21,21.

20. Λουκ. 1,2.

τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου. Ὅσοι ἀπὸ τὴν Ἀνάσταση μὲ τέτοια λόγια ὁ Κύριος καὶ Θεός, καθὼς μεγαλόφωνα τὸν ὠμολόγησε ὁ Θωμᾶς, μὲ τέτοια λόγια καθόριζε τὴ διακονία καὶ τὴν ἀποστολὴ τῶν Δώδεκα καὶ ὄλων τῶν ἀποστόλων· «Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον²¹ πάσῃ τῇ κτίσει», πηγαίνετε σ' ὅλο τὸν κόσμο καὶ κηρύξατε παντοῦ τὸ Εὐαγγέλιο. Ἀπὸ τότε μέχρι τώρα καὶ μέχρι τῆ συντέλεια τῶν αἰώνων κηρύττεται παντοῦ τὸ Εὐαγγέλιο· καὶ δὲν πρόκειται νὰ ῥθῃ ἡ συντέλεια κι ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου, ἂν δὲν ἀκούσῃ κάθε ἄνθρωπος τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας, καθὼς τὸ βεβαιώνει ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστός· «καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ τότε ἕξει τὸ τέλος»²²· καὶ θὰ κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιο τοῦτο τῆς βασιλείας σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη γιὰ νὰ τὸ ἀκούσουν ὅλα τὰ ἔθνη καὶ τότε θὰ ῥθῃ τὸ τέλος. Ἀλλὰ καὶ νωρίτερα, ὅταν ἀκόμα τοὺς παιδαγωγοῦσε καὶ τοὺς ἐτοίμαζε γιὰ τὸ ἀποστολικὸ ἔργο, τοὺς μιλοῦσε γιὰ θερισμὸ καὶ γιὰ ἐργάτες καὶ τοὺς ἔδινε νὰ ἐννοήσουν πὼς ἐκεῖνος ἦταν ὁ οὐράνιος γεωργὸς κι αὐτοὶ οἱ θεριστάδες κι οἱ ἐργάτες· ἐργάτες οἱ πρῶτοι καὶ λίγοι, στοὺς ὁποίους ὕστερα θὰ ἀκολουθοῦσαν πολλοί, οἱ ποιμένες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας. «Ὁ μὲν θερισμός», ἔλεγε, «πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. Δεήθητε οὖν τοῦ Κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμόν»²³, ὁ θερισμὸς εἶναι πολὺς καὶ οἱ ἐργάτες λίγοι· παρακαλέστε λοιπὸν τὸν Κύριο τοῦ θερισμοῦ νὰ στείλῃ ἐργάτες γιὰ νὰ θερίσουν.

στ'. Ὁ λόγος, πού οἱ Ἀπόστολοι βγῆκαν νὰ κηρύξουν στὸν κόσμο, δὲν ἦταν λόγος καὶ σοφία δική τους. Καὶ τὸ Εὐαγγέλιό τους, καθὼς τὸ ἔγραφε καὶ τὸ τόνιζε ὁ μέγας Ἀπόστολος, δὲν ἦταν «κατὰ ἄνθρωπον»²⁴. Ἦταν τὸ Εὐαγγέλιο «τῆς χάριτος» καὶ «τῆς δόξης τοῦ μακαρίου Θεοῦ»²⁵, ἦταν «...τὸ ἱερὸν καὶ ἀφθαρτὸν κήρυγμα τῆς αἰωνίου σωτηρίας»²⁶. Σὲ κάθε σχεδὸν σελίδα ἡ Καινὴ Διαθήκη μιλάει γιὰ τὴ θεία προέλευση καὶ δύναμη τοῦ Εὐαγγελίου, γιὰ τὴ δραστηριότητα καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ θείου λόγου. Εἶναι «λόγος Θεοῦ», «λόγος ἀληθείας», «λόγος ζωῆς», «λόγος τοῦ Χριστοῦ»,

21. Μαρκ. 16,15.

22. Ματθ. 24,14.

23. Ματθ. 9,37.

24. Γαλ. 3,15.

25. Α΄ Τιμ. 1,11.

26. Mar. brevior clausula.

«λόγος ζῶν καὶ ἐνεργῆς», λόγος πού ἔχει τὴ δύναμη «οἰκοδομῆσαι καὶ δοῦναι τὴν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν»²⁷.

ζ'. Ὁ,τι ὑπάρχει στὸν κόσμον καὶ ὅ,τι γίνεται στὴν Ἐκκλησία, ὅλα ὑπάρχουν καὶ γίνονται μὲ τὸν δημιουργικὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. «Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν»²⁸, εἶναι γραμμένο στους Ψαλμούς· μὲ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου χτίστηκαν καὶ στερεώθηκαν οἱ ἀμέτρητοι κόσμοι τῶν ἀστρῶν. «Γενηθήτω στερέωμα...» εἶπε ὁ Θεός, «καὶ ἐγένετο οὕτως»²⁹. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ἐνυπόστατος Λόγος, ὁ ἕνας τῆς Τριάδος, γιὰ τὸν ὁποῖο γράφει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὸ μεγαλειῶδες προοίμιο τοῦ Εὐαγγελίου του ὅτι «πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν»³⁰. ὅλα ἔγιναν μ' αὐτόν, καὶ τίποτα ἀπ' ὅ,τι ἔγινε δὲν ἔγινε χωρὶς αὐτόν. Ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ λόγος μὲ τὸν ὁποῖο τελεσιουργοῦνται τὰ θεῖα Μυστήρια, ὁ λόγος πού μεταβάλλει τὸν ἄρτο καὶ τὸν οἶνο σὲ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, εἶναι ὁ ἐνυπόστατος θεῖος Λόγος, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ ἐπίσκοπος Νύσσης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μεγ. Βασιλείου, συνοψίζοντας σὲ μιὰ φράση ὅλα αὐτὰ πού προσπαθοῦμε ἐμεῖς νὰ ποῦμε τώρα, λέει ἐπιγραμματικὰ ὅτι στὴν Ἐκκλησία καὶ στὸν κόσμον «πᾶν τὸ γινόμενον λόγῳ γίνεται»³¹. Αὐτὸς ὁ λόγος, πού ἔκαμε καὶ κάνει τὰ πάντα, ὁ «ζῶν καὶ ἐνεργῆς»³², δὲν εἶναι ὁ ἀνθρώπινος λόγος, ἕνας ἥχος πού δονεῖ τὸν ἀέρα, ἀλλὰ ἡ προέκταση τοῦ δημιουργικοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ὁ ἴδιος ὁ Θεός, «ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν», καθὼς ψάλλει ἡ Ἐκκλησία στὸν ὕμνον τῆς Πεντηκοστῆς. Οἱ φυσικοὶ ἐπιστήμονες μιλοῦσαν κάποτε γιὰ φυσικοὺς νόμους, τώρα μιλάνε γιὰ πιθανότητες, ἀλλὰ πίσω ἀπὸ τοὺς λεγόμενους φυσικοὺς νόμους καὶ τὶς πιθανότητες ὑπάρχουν οἱ πνευματικοὶ λόγοι, πού κρατοῦν καὶ συνέχουν τὸν κόσμον καὶ τὴ ζωὴ, ὁ ἕνας Λόγος τοῦ Θεοῦ, «δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο» καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ γίνονται. Μὴ νομίζετε πὼς αὐτὴ τὴ στιγμὴ προσπαθῶ πρόχειρα νὰ θεολογήσω· αὐτὰ πού λέγω εἶναι ὑγιαίνουσα διδασκαλία τοῦ ἁγίου Μαξί-

27. Πράξ. 20,32.

28. Ψαλμ. 32,6.

29. Γεν. 1,6.

30. Ἰω. 1,3.

31. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ, Ἐπολογητικὸς πρὸς Πέτρον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ περὶ τῆς ἐξαήμερου, MPG 44,73.

32. Ἐβρ. 4,12.

μου του Ὁμολογητοῦ. Ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ λόγος αὐτὸς πὺν κηρύττομε, εἶν' ἐκεῖνος πὺν ἀπεργάζεται τὸ μυστήριον τῆς πίστεως μέσα στὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων καί, καθὼς τὸ λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «σίδηρος μὲν σίδηρον ὀξύνει, λόγος δὲ θεῖος ψυχὴν ἀκονᾷ»³³, μὲ τὸ ἕνα σίδερο, μὲ τὴν λίμα, ἀκονίζομε τὸ ἄλλο σίδερο, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν τὴν ἀκονίζει ὁ θεῖος λόγος. Μὲ τὸ θεῖο λόγο τελεῖται κάθε ἱερατικὴ πράξις καὶ κάθε ἅγιον μυστήριον στὴν Ἐκκλησία, καθὼς τὸ γράφει ὁ Ἀπόστολος, «ἀγιάζεται διὰ λόγου Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως»³⁴. Ἐντεύξις εἶναι ἡ σύναξις τῶν πιστῶν, ἡ κοινὴ προσευχή, ἡ συνάντησίς μας μέσα στὸ ναό, πὺν εἶναι συνάντησις ὄχι μόνον μεταξὺ μας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ Θεό. Σ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν ἐντεύξις καὶ τὴν κοινὴν προσευχήν μας δὲν ἔχομε ἄλλο μέσον κι ἄλλο ὄργανο παρὰ τὸ λόγο πὺν μᾶς δίνει ὁ Θεός, πὺν εἶναι ὁ λόγος τῆς εὐλογίας. Ἔχει κι ἐδῶ τὴν θέσις του ἐκεῖνο πὺν ἐκφωνεῖ ὁ λειτουργὸς ἱερέας στὴν πρὸ ἱερῆ στιγμῆς τῆς ἀγίας ἀναφορᾶς· «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρομεν...». Ὅχι μόνον τὰ τίμια δῶρα τῆς θυσίας καὶ ἡ ἴδια ἡ θυσία εἶναι τοῦ Θεοῦ, σὰν συνέχισις τῆς θυσίας τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος τῆς ἱερουργίας, ἡ εὐλογία πὺν συνοδεύεται μὲ τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ.

ἡ'. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ κήρυγμα καὶ ἡ διδασχὴ τῆς Ἐκκλησίας, λόγος κύρους καὶ ἀπόλυτης ἐξουσίας. Γιατὶ εἶναι ἀλήθεια καὶ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι ἀνακάλυψις καὶ σοφία ἀνθρώπινη, πὺν εἶναι πάντα σχετικὴ καὶ περιορισμένη μέσα σὲ ὅρια φυσικά. «Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις»³⁵, γράφει ὁ Ἀπόστολος καὶ ἐννοεῖ ὅτι ἡ ἀλήθεια τοῦ κηρύγματος, μολοντί ὁ κόσμος πολλὰς φορὰς τὴν βλέπει γιὰ μωρία, δὲν εἶναι καθὼς ἡ ἀνθρώπινη λεγόμενη ἀλήθεια καὶ σοφία, πὺν κάθε φορὰ εἶναι ἄλλη, πὺν στηρίζεται στὴ σκέψις τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ ἕνας ἀρνιέται καὶ πολεμάει τὴ σκέψις τοῦ ἄλλου. Καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους βέβαια δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος γιὰ νὰ πλησιάσουν τὴν ἀλήθεια παρὰ νὰ προσπαθοῦν καὶ νὰ ἀγωνίζονται, νὰ συμφωνοῦν καὶ νὰ διαφωνοῦν μεταξὺ τους, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ μπουῦν μέσα στὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου. Ἀγώνισμα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀλήθειας, ὅση θὰ μπορέσουν ποτὲ νὰ ἀνακαλύψουν, χρησιμοποιώντας τὸ

33. Παροιμ. 27,17. Χρυσ.

34. Α' Τιμ. 4,5.

35. Α' Κορινθ. 2,6.

λογισμό τους, τὸ ὄργανο πού τοὺς ἔδωκε καὶ μὲ τὸ ὁποῖο τοὺς τίμησε ὁ Θεός. Ἄλλο πρᾶγμα ὅμως εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τῆς ἀλήθειας στοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ Θεό. Ἐλεύθερα καὶ χωρὶς κόπο, ὁ Θεὸς ὅσα θέλει καὶ ὅσα κρίνει ἀποκαλύπτει στοὺς ἀνθρώπους· Ξεσκεπάζει στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ δοῦν ὅσα εἶναι γιὰ τὴ σωτηρία τους· γιατί βέβαια ὁ Θεὸς δὲν ἀποκαλύπτει στοὺς ἀνθρώπους ὅ,τι ἱκανοποιεῖ τὴ μάταιη περιέργειά τους. Τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια μαρτυροῦν γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ὅτι δίδασκε «ὡς ἐξουσίαν ἔχων»³⁶ καὶ ὅτι «ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ»³⁷. δὲν ἐννοοῦν μόνο ὅτι ὁ Θεὸς ἀνθρώπος μιλοῦσε μὲ ἕνα προσωπικὸ τόνο ἀσυνήθιστο, ἀλλὰ καὶ ὅτι αὐτὰ πού ἔλεγε εἶχαν ἕνα ἀπόλυτο κῦρος, γιατί ἀνάβλυζαν ἀπὸ τὴν πηγὴ τῆς ἀλήθειας. Αὐτὰ πού ἔλεγε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἦσαν λογικὰ συμπεράσματα, ἀλλὰ πνευματικὰ ἀξιώματα· δὲν βημάτιζε μέσα του ἡ σκέψη γιὰ νὰ βρῆ καὶ νὰ πῆ ὅ,τι ἔλεγε, ἀλλὰ ἡ θεία βουλή του ξεσκεπάζε στοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀλήθεια τῆς σωτηρίας. Αὐτὸ πού λένε τὰ Εὐαγγέλια, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μιλοῦσε «ὡς ἐξουσίαν ἔχων», δὲν εἶναι τόσο ἀπλὸ γιὰ νὰ τὸ καταλάβουμε, καὶ νὰ μπορούμε νὰ ποῦμε πῶς αὐτὸ ἦταν ἀπλῶς ζήτημα ἐντυπώσεως, πῶς ἔβλεπε δηλαδὴ ὁ λαὸς τὸ θεῖο διδάσκαλο, συγκρίνοντάς τον μὲ τοὺς νομοδιδασκάλους τοῦ Ἰσραήλ. Ὅμως πιστεύουμε πῶς δὲν ἦταν αὐτό, ἀλλὰ κάτι πολὺ πιὸ βαθὺ μέσα στὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ δὲν θὰ μιλήσουμε τώρα περισσότερο γι' αὐτό· μᾶς ἐνδιαφέρει μόνο νὰ ποῦμε ὅτι ὁ λόγος τῆς σωτηρίας εἶναι ἀποκάλυψη Θεοῦ καὶ ἀπόλυτη ἀλήθεια, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Ἀπόστολος γράφει ὅτι «ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ Κυρίου ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη»³⁸. ἄρχισε νὰ κηρύττεται ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ βεβαιώθηκε σὲ μᾶς ἀπὸ κείνους πού τὸν ἤκουσαν.

θ'. Οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ διάδοχοί τους στὴν Ἐκκλησία, στοὺς ὁποίους ὁ Κύριος ἐμπιστεύθηκε τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἕνα κῦρος καὶ μιὰ πνευματικὴ ἐξουσία, σὰν φορεῖς μιᾶς τόσο μεγάλης καὶ βαρεῖας ἀποστολῆς. Γι' αὐτὸ ὁ θεῖος Διδάσκαλος ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ καὶ προπαιδευτικὰ ἔστειλε τοὺς Ἀποστόλους στὸ κήρυγμα, τοὺς ἔλεγε· «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει»³⁹ καὶ «Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται...»⁴⁰.

36. Ματθ. 7,29.

37. Λουκ. 4,22.

38. Ἐβρ. 2,4.

39. Λουκ. 10,16.

40. Ματθ. 10,40.

ὅποιος ἀκούει ἐσᾶς ἐμένα ἀκούει καὶ ὅποιος δέχεται ἐσᾶς ἐμένα δέχεται. Θεῖοι ἀπεσταλμένοι καὶ ἐκπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ, πού διαγγέλλουν τὴ βουλή τοῦ Θεοῦ εἶναι οἱ διδάσκαλοι τοῦ Εὐαγγελίου καὶ οἱ κήρυκες τοῦ θείου λόγου. Αὐτὸ τὸ ἥξεραν καλὰ οἱ Ἀπόστολοι καὶ τὸ ξέρουν ἐπίσης ὅσοι ἀπὸ τοὺς ποιμένες καὶ διδασκάλους συνεχίζουν μὲ γνώση καὶ ἐπίγνωση τὸ ἔργο τῶν Ἀποστόλων στὴν Ἐκκλησία. Ξέρουν πὼς δὲν τοὺς ἔταξε ἡ Ἐκκλησία σ' αὐτὸ τὸ ἔργο γιὰ νὰ κηρύττουν δικὰ τους λόγια, γι' αὐτὸ ὅλη τους ἢ προσπάθεια εἶναι νὰ κηρύττουν καὶ ἀνόθευτο καὶ ἀδάπανο τὸ Εὐαγγέλιο. Καὶ ξέρουν ἀκόμα καὶ κάτι ἄλλο, ὅτι μέσα στὴν ἐκκλησιαστικὴ τους διακονία καὶ ἀποστολὴ πρῶτο χρέος ἔχουν νὰ κηρύξουν τὸ λόγο. «*Κήρυσον τὸν λόγον*»⁴¹, γράφει ὁ Ἀπόστολος στὸ μαθητὴ του καὶ ἐπίσκοπο στὴν Ἔφεσο Τιμόθεο, καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του λέει τὸ γνωστὸ ἐκεῖνο «*οὐαὶ μοι, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι*»⁴². Τῆς μεγάλης ἱεραποστολικῆς καὶ κηρυκτικῆς δράσεως τοῦ ἀποστόλου Παύλου εὐγλωττα μνημεῖα ἔχομε τὶς δεκατέσσερις ἐπιστολὲς του, πού δὲν εἶναι παρὰ τὸ γραπτὸ κήρυγμά του, καθὼς καὶ ὅλη ἡ Καινὴ Διαθήκη, καὶ τὰ Εὐαγγέλια καὶ οἱ Πράξεις καὶ οἱ Ἐπιστολές, εἶναι τὸ γραπτὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων. Τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια δὲν εἶναι ἱστορικὰ συγγράμματα, ἀλλὰ «*ὑπομνήματα*», καθὼς τὰ ὀνομάζουν οἱ ἱεροὶ πατέρες, γραπτὸ δηλαδὴ κήρυγμα, μὲ σκοπὸ νὰ ὑπομνήση καὶ νὰ ὑπενθυμίση στοὺς πιστοὺς ἐκεῖνα πού προφορικὰ πρῶτα εἶχαν ἀκούσει. Μποροῦμε νὰ ποῦμε ἐδῶ γενικὰ καὶ χωρὶς ἄλλες ἐξηγήσεις ὅτι ἡ Καινὴ Διαθήκη δὲν εἶναι παρὰ ἓνα μόνον μέρος ἀπὸ τὴν προφορικὴ παράδοση τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας· φαίνεται αὐτὸ καθαρὰ ἀπὸ ἐκεῖνο πού γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στοὺς Θεσσαλονικεῖς: «*στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις*»⁴³, καθὼς καὶ ἀπὸ ὅσα γράφει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης δυὸ φορὲς στὸ τέλος τοῦ Εὐαγγελίου του: «*Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ...*»⁴⁴, καὶ ἄλλα πολλὰ σημεῖα ἔκαμε ὁ Ἰησοῦς μπροστὰ στοὺς μαθητὲς του, πού δὲν εἶναι γραμμένα σὲ τοῦτο τὸ βιβλίον. Μὰ οὔτε κι ἐμεῖς τώρα θέλομε καὶ μποροῦμε νὰ τὰ ποῦμε ὅλα σὲ τούτῃ τὴν ὁμιλία, πού φοβοῦμαστε πὼς μακροαίνει πολὺ. Θέλομε μόνον νὰ προσθέσουμε πὼς αὐτὴ τὴν ἐντολὴ καὶ τὴν παρὰ-

41. Β' Τιμ. 4,2.

42. Α' Κορινθ. 9,16.

43. Β' Θεσσ. 2,15.

44. Ἰω. 20,30.

δοση τοῦ προφορικοῦ καὶ γραπτοῦ κηρύγματος τὴ συνέχισαν μὲ πολλὴ συνέπεια οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν συνεχίζουμε σὰν χρέος μας ὅσο μπορούμε κι ἐμεῖς. Ὅταν λέγω κι ἐμεῖς δὲν ἐννοῶ ἐμένα προσωπικά, ἀλλὰ ὅλους τοὺς ποιμένας καὶ διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, πὸν προφορικά ἢ γραπτὰ κηρύττουν τὸ λόγο. Πολλὲς φορές, καθὼς τὸ λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, θὰ προτιμοῦσαν καὶ θὰ ἠθέλαν νὰ σιωπήσουν, γιατί δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη πνευματικὴ ἀσφάλεια παρὰ νὰ σιωπᾶ κανεὶς, ἀλλὰ αὐτὴ τὴ σιωπὴ, καθὼς τὸ γράφει ὁ Προφήτης, τὴν αἰσθάνονται νὰ τοὺς καίη μέσα τους σὰν φωτιά. Σὰς κηρύττομε λοιπόν, ἀδελφοὶ μου, προφορικά καὶ γραπτὰ, ὄχι γιὰ νὰ ἐπιδείξουμε κάποια ἱκανότητα οὔτε γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουμε τὴ φιλοδοξία μας, ἀλλὰ γιατί αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ χρέος μας. Δὲν μπορούμε νὰ εἴμαστε ποιμένες, ἂν δὲν εἴμαστε καὶ διδάσκαλοι καὶ δὲν μπορούμε νὰ εἴμαστε διδάσκαλοι ἂν δὲν εἴμαστε καὶ ποιμένες. Ἄν θέλαμε τώρα νὰ ἀναπτύξουμε τὴ δευτέρη πρόταση, ὁ λόγος θὰ μᾶς πῆγαινε πολὺ μακριά, γιατί θὰ ἔπρεπε νὰ θίξουμε ἓνα ζήτημα, πὸν ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια ταλαιπωρεῖ τὴν Ἐκκλησία, γιατί ὅλοι φιλοδοξοῦν κι ὅλοι θέλουν νὰ γίνονται διδάσκαλοι στὴν Ἐκκλησία, ὅμως αὐτὸ εἶναι ὑπεύθυνο ἔργο τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, πὸν εἶναι οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ Πρεσβύτεροι· παντοῦ ὁ Ἀπόστολος, ὅταν γράφει γιὰ διδασκάλους, βάζει πρῶτα τοὺς ποιμένες, «*ποιμένες καὶ διδάσκαλοι*»⁴⁵ λέγει.

1'. Ἀλλὰ, ὅταν εἶπαμε γιὰ τὸ χρέος τῶν ποιμένων καὶ τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας νὰ κηρύττουν τὸ λόγο, θὰ πρέπει νὰ ποῦμε καὶ γιὰ τὸ χρέος τῶν πιστῶν νὰ ἀκοῦνε τὸ λόγο. Μιὰ ἀπὸ τίς μεγαλύτερες εὐθύνες τῶν ἀνθρώπων ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ στάση πὸν τηροῦν ἀπέναντι στοῦ θεῖο λόγου· καὶ ὄχι μόνο ἀπέναντι στοῦ θεῖο λόγου, ἀλλὰ καὶ στὰ ἱερὰ πρόσωπα τῆς Ἐκκλησίας, στὰ ὁποῖα εἶναι ἀνατεθειμένο τὸ ἔργο τοῦ κηρύγματος. Εὐθύνη ἀπέναντι στοῦ θεῖο λόγου, νὰ κηρύττουν δηλαδὴ ἔμπρακτα καὶ μὲ τὸ παράδειγμά τους, ἔχουν πρῶτοι οἱ ἱεροὶ διδάσκαλοι, ἀλλὰ γι' αὐτὸ δὲν θὰ ποῦμε τώρα παρὰ μόνο θὰ θυμηθοῦμε καὶ θὰ ἀναφέρουμε τὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι «*ὁ ποιήσας καὶ διδάξας οὗτος μέγας κληθήσεται...*»⁴⁶. Ἔτσι ὅλοι οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς ὀφείλουν, ἔτσι καὶ μποροῦν νὰ εἶναι διδάσκαλοι, μὲ τὴ φωνὴ τῶν ἔργων τους, πὸν εἶναι εὐγλωττότερη

45. Ἐφ. 4,11.

46. Ματθ. 5,19.

ἀπὸ τῆ φωνῆ τῶν λόγων. Τὸν ἱερό ποιμένα δὲν τὸν κάνει διδάσκαλο στὴν Ἐκκλησία ἢ εὐγλωττία του, ἀλλὰ ὁ βίος καὶ τὸ παράδειγμά του. Ἀλλὰ εἶπαμε πὼς δὲν θὰ ποῦμε περισσότερα ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, γιατί αὐτὸ δὲν εἶναι ζήτημα δικό σας, ἀλλὰ δικό μας. Ἐσεῖς, δυστυχῶς γιὰ μᾶς, δὲν μπορεῖτε νὰ μᾶς κρίνετε οὔτε νὰ μᾶς διδάξετε, γιατί μᾶς κρίνει ὁ Θεός· αὐτὸ ἐννοεῖ ὁ Ἀπόστολος, ὅταν γράφῃ· «ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας... ὁ δὲ ἀνακρίνων με Κύριός ἐστιν»⁴⁷· ἐλάχιστα μὲ ἐνδιαφέρει ἂν θὰ κριθῶ ἀπὸ σᾶς ἢ ἀπὸ ἀνθρώπινο δικαστήριο... ὅταν πρόκειται νὰ μὲ κρίνῃ ὁ Θεός. Συμβαίνει ὅμως πολλές φορὲς οἱ Χριστιανοὶ νὰ μὴ μετροῦν τὴν εὐθύνη τους ἀπέναντι στοῦ λόγου ποὺ ἀκοῦνε, ἀλλὰ νὰ κρίνουν ἐκείνους ποὺ κηρύττουν. Ἀλλὰ τότε εἶναι σὰν νὰ ἀντιστρέφονται οἱ ὅροι· οἱ ἀκροατὲς κρίνουν τὸν διδάσκαλο, ἀλλὰ ὁ λόγος ποὺ ἀκοῦνε θὰ τοὺς κρίνῃ. Εἶναι πολὺ σαφὴς ἐδῶ ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ μᾶς πείθει πὼς ποτὲ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν πάει χαμένος· «Ὁ ἀθετῶν ἐμέ», λέγει, «καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ρήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα ἐκεῖνος κρίνει αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ»⁴⁸· ὅποιος μὲ περιφρονεῖ καὶ δὲν δέχεται τὰ λόγια μου ἔχει ἐκεῖνον ποὺ θὰ τὸν κρίνῃ· ὁ λόγος ποὺ ἐλάλησα ἐκεῖνος θὰ τὸν κρίνῃ τὴν τελευταία ἡμέρα. Τὸ λόγο ποὺ ἀκοῦμε, τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ποὺ μᾶς διδάσκει, ἐκεῖνον θὰ βροῦμε μπροστά μας, ὅταν θὰ ξανάρθῃ, ὄχι πιά πρῶος καὶ ταπεινὸς διδάσκαλος, ἀλλὰ κριτὴς «ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ».

ια'. Ἀλλὰ ἡ εὐθύνη τῶν χριστιανῶν, γιὰ τοὺς χριστιανούς μιλάμε τώρα, ἢ εὐθύνη λοιπὸν τῶν χριστιανῶν δὲν εἶναι μόνο νὰ ἀκοῦνε τὸ λόγο, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκτελοῦν τὸ λόγο· νὰ εἶναι ὄχι μόνο ἀκροατὲς, ἀλλὰ καὶ ποιητὲς τοῦ λόγου. Θὰ ἔλεγε κανεὶς πὼς συμφέρει νὰ μὴν ἀκοῦμε λόγο Θεοῦ παρὰ νὰ ἀκοῦμε μόνο καὶ νὰ μὴν προσπαθοῦμε καὶ νὰ ἐκτελέσουμε ἔστω καὶ κάτι ἀπ' ὅσα ἀκοῦμε. Εἶναι πολλοὶ ποὺ τρέχουν ἀπὸ κήρυγμα σὲ κήρυγμα καὶ ξέρουν πολλὰ ἀπ' ὅσα ἀκοῦνε καὶ διαβάζουν, μὰ δὲν βλέπομε νὰ εἶναι καὶ καλύτεροι ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους. Ἔχει πολλὴ σημασία ἐκεῖνο ποὺ γράφει ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος γιὰ κείνους ποὺ ἀρκοῦνται νὰ ἀκοῦνε μόνο τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ κάνουν ἐκεῖνα ποὺ ἀκοῦνε καὶ διδάσκονται· αὐτοὶ παραλογίζονται καὶ ἐξαπατοῦν τὸν ἑαυτό τους ὅτι τάχα κάτι κάνουν, ὅταν μα-

47. Α' Κορ. 4, 2-4.

48. Ἰω. 12,48.

θαίνουν κάποιες αλήθειες της πίστεως και αποστηθίζουν μερικά χωρία της θείας Γραφής, πού τὰ χρησιμοποιοῦν εὐκαιρα καὶ ἄκαιρα στὴ συνομιλία τους, θέλοντας νὰ κάμουν κι αὐτοὶ τὸ δάσκαλο· «γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου», γράφει ὁ ἀδελφότης, «καὶ μὴ ἀκροαταὶ μόνον, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς»⁴⁹. Πραγματικὰ παραλογισμὸς εἶναι νὰ ξεγελαῖ κανεὶς τὸν ἑαυτό του, «πάντοτε μανθάνων καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενος»⁵⁰, ὅπως κάπως ἔτσι γράφει ἄλλος Ἀπόστολος.

ιβ'. Ἐπιθυμῶ νὰ τελειώσω μὲ τὰ λόγια τοῦ Μεγάλου Βασιλείου σὲ κάποια ὁμιλία του, γιὰ τὴν εὐθύνη ἀπέναντι στοῦ θεοῦ λόγο καὶ ἐκείνου πού διδάσκει καὶ ἐκείνων πού ἀκοῦνε. Ἀρχίζοντας τὴν ὁμιλία του ὁ ἱερός Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας κάνει μιὰ προσευχή καὶ λέγει· «*Εὐξώμεθα οὖν ἔμοι τὴν οἰκονομίαν τοῦ λόγου ἄμεμπτον, καὶ ὑμῖν ἔγκαρπον τὴν διδασκαλίαν γενέσθαι*»⁵¹. ἄς εὐχηθοῦμε σὲ μένα νὰ μπορέσω νὰ σᾶς διδάξω σωστὰ καὶ σὲ σᾶς ἡ διδασκαλία νὰ ἔχη καρπὸ καὶ ἀποτέλεσμα. Δὲν ἔχει σημασία ὅτι ἐκεῖνος αὐτὴ τὴν εὐχὴ τὴν κάνει στὴν ἀρχὴ τῆς ὁμιλίας του καὶ ὅτι ἐμεῖς τὴν ἀφήσαμε στοῦ τέλος. Ἡ οὐσία εἶναι ὅτι ὅποιος κηρύττει ὀφείλει νὰ κηρύττει ἄμεμπτα κι ὅσοι ἀκοῦνε ἔχουν χρέος νὰ ἀκοῦνε ἔγκαρπα, ὁ λόγος δηλαδὴ πού ἀκοῦνε νὰ ἔχη στὴ ζωὴ τους καρπὸ. Δὲν εἶναι μικρὴ καὶ συνηθισμένη ὑπόθεση τὸ θεῖο κήρυγμα καὶ δὲν εἶναι τυχαῖο πρᾶγμα ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ αὐτὸν ἐξαρτᾶται ἡ πίστη, ἀφοῦ «*ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς*»⁵², καὶ ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ. Γιατὶ εἶναι θεῖα ἀλήθεια καὶ ἱερὴ πραγματικότητα ὅτι «*οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ*»⁵³. Ἀμήν.

49. Ἰάκ. 1, 22.

50. Β' Τιμ. 3, 7.

51. ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, *Ὅροι κατὰ πλάτος*, προοίμιον. MPG 31,900.

52. Ρωμ. 10, 17.

53. Δεύτερον. 8, 3. Ματθ. 4, 4.